herpy

GECKOR

Persian wonder gecko

Teratoscincus keyserlingii

En stor, nattaktiv ökengecko med grodlika ögon och en svans täckt av stora, takpannelika fjäll. Den lever i sandöknar i Iran, Afghanistan och Pakistan och i en liten, hotad population i Förenade Arabemiraten. Den hålls sällan, och det finns bara lite kunskap om skötseln.

Familj: Sphaerodactylidae Tidigare namn: *Teratoscincus scincus keyserlingii; Teratoscincus zarudnyi*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**16-20 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**10-20 år**
Aktiv	**På natten**
Levnadssätt	**Marklevande och grävande**
Biotop	**Öken och halvöken**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**90 × 60 × 45 cm** L × B × H för 2 vuxna djur
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Värmeplats	**30-35 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**30-50 %**
UVB	**Valfritt**
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**2 ägg**
Inkubation	**60-110 dagar** vid 28-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Bilaga D**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Teratoscincus keyserlingii är en kraftigt byggd ökengecko med stora ögon utan ögonlock, ett brett huvud och stora, tunna fjäll som ligger som takpannor över kropp och svans. Tårna har inga vidhäftande trampdynor, utan kammar av små fjäll som ger fäste i lös sand. Hos vuxna djur löper mörka längsgående band längs ryggen, medan de närstående arterna oftast har tvärband eller fläckar. Fjällen på ryggen överlappar kraftigt och sträcker sig ända upp till huvudets baksida.

Arten beskrevs 1863 och är typart för släktet. Det vetenskapliga namnet hedrar den balttyske geologen och zoologen Alexander von Keyserling. Den har under långa perioder betraktats som en underart av *Teratoscincus scincus*, och ett yngre namn, *Teratoscincus zarudnyi*, betraktas som synonym. Äldre skötselråd om *T. scincus* kan därför handla om den här arten. Genetiska undersökningar visar stor variation inom arten, och den väntas bli omvärderad.

Typexemplaret mäter 16 cm inklusive svansen, som utgör 6 cm. Andra mått för vuxna djur är inte dokumenterade, och storleken på 16-20 cm och livslängden på 10-20 år är lånade från *Teratoscincus scincus*. Vikten är inte dokumenterad. Arten lägger ägg.

Arten hålls sällan, och skötseln bygger på den närstående *Teratoscincus scincus*. Det är ett lugnt djur med tunn hud och en svans som lätt kastas av. Det lämpar sig bättre för att betraktas än för att hanteras.

Utbredning och livsmiljö

Arten förekommer i Iran, i södra Afghanistan och i västra Pakistan. Typlokalen ligger i östra Iran. I Förenade Arabemiraten lever en liten, isolerad population som sannolikt kom från södra Iran under istiden och i dag är skild från huvudpopulationen av Persiska viken och Hormuzsundet.

I Emiraten är utbredningsområdet mindre än 5.000 km², och arten bebor under 100 km² av det. Den lever mest inom 30-40 km från viken och under 200 meters höjd. Populationen är starkt uppsplittrad och minskar på grund av bebyggelse och störningar i livsmiljön, och den är klassad som akut hotad i landet. Globalt är arten inte hotad. Äldre uppgifter från Qatar är tvivelaktiga.

> **Naturlig utbredning:** Iran, Afghanistan, Pakistan och Förenade Arabemiraten.

LIVSMILJÖ

Geckon är en sandart. Den lever i sandöken, bland låga sanddyner, på sandslätter med glesvuxen vegetation och ibland på hårdare mark. Den förekommer från havsnivå upp till omkring 1.500 meters höjd. På dagen ligger den gömd i en håla, och på natten kommer den fram på marken.

Livsmiljön är varm och torr med stora skillnader mellan dag och natt. Sanden håller kvar fukten på djupet, så hålan ger ett svalare och stabilare klimat än ytan. Det är det mönstret man ska efterlikna i terrariet: torr yta, djup grävbar sand och ett fuktigare gömställe.

Skötsel

TERRARIET

Det finns bara lite kunskap om skötseln av *Teratoscincus keyserlingii*. Rekommendationerna bygger på sandöknen den lever i och på de närstående arterna *Teratoscincus scincus* och *Teratoscincus roborowskii*, som har samma levnadssätt och är bättre kända i fångenskap. Siffrorna är lånade från dem.

Ett par behöver ett terrarium på minst 90 × 60 × 45 cm (längd × bredd × höjd). Ett enskilt djur behöver samma mått, och större är alltid bättre, eftersom geckon rör sig mycket på natten. Bottenytan är viktigare än höjden, eftersom den inte klättrar. Locket ska sluta tätt.

Använd ett 10-15 cm tjockt lager tvättad lekplatssand blandad med lera eller ökenjord, så att djuret kan gräva en håla som håller. Undvik kalksand och färgad sand, som djuret kan svälja. Gör minst två gömställen av till exempel korkrör och platta stenar, ett i den varma och ett i den svala änden, och gör det ena till ett fuktigt gömställe med lätt fuktig jord. Lägg stenar och gömställen direkt på botten innan sanden kommer i, så att de inte rasar när djuret gräver.

TEMPERATUR

Arten behöver en tydlig temperaturgradient. På dagen ska den svala änden ligga på 24-28 °C, och ett varmt område ska nå 30-35 °C vid sandytan, till exempel under en värmelampa eller ett keramiskt värmeelement styrt av en termostat. Mät yttemperaturen med en digital eller infraröd termometer.

På natten ska temperaturen sjunka till 18-22 °C, och det behövs sällan extra värme. En sval vintervila är inte dokumenterad för arten, men lånas från *Teratoscincus scincus*: omkring två månader vid 15-18 °C, om du vill att djuren ska föröka sig. Mata djuren väl under veckorna innan, och sluta mata två veckor innan temperaturen sänks.

Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Det är en ökenart, och terrariet ska vara torrt med en luftfuktighet på 30-50 %. Spraya inte hela terrariet. Fukta i stället sanden lätt i det fuktiga gömstället ett par gånger i veckan, så att djuret har en plats att gå till när det ska byta hud.

Huden skiftas i bitar, och rester kan sitta kvar på tårna och svansspetsen om luften är för torr. Gör i så fall gömstället lite fuktigare. Ställ en låg skål med friskt vatten i den svala änden och byt vattnet ofta. God ventilation håller botten torr.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Som nattaktivt djur har geckon inga stora krav på ljus, och den klarar sig utan UVB när fodret pudras med D3-vitamin. Ett svagt UVB-rör för skuggdjur (Ferguson-zon 1-2), till exempel ett T5-rör på 5-7 % i den varma änden, kan användas, så länge UV-indexet högst når 1-2 där djuret kan komma åt. Det ska alltid finnas skugga och gömställen i resten av terrariet. UVB anges därför som valfritt.

Håll en fast dygnsrytm med omkring 12 timmars ljus på sommaren och 10 timmar på vintern. Natten ska vara mörk.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Geckon är insektsätare. Ge varierad levande föda som syrsor, gräshoppor och dubiakackerlackor, och mjölmaskar eller vaxmottlarver som godbit då och då. Insekterna ska vara mindre än avståndet mellan djurets ögon och gärna ha matats med grönt i förväg. Vuxna djur matas 2-3 gånger i veckan, unga varannan dag. Matningsfrekvensen är lånad från *Teratoscincus scincus*.

Pudra insekterna med kalk vid de flesta måltider och med ett vitaminpulver med D3 en gång i veckan. Mata på kvällen och ta bort insekter som inte blir uppätna. Håll koll på vikten, för ökengeckor blir lätt för feta i fångenskap.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Teratoscincus keyserlingii är lugn och avvaktande, men skör. Den tunna huden kan rispas om du tar för hårt tag, och svansen kastas lätt av, så den ska hanteras så lite som möjligt och aldrig i svansen. Hotade djur i släktet reser sig på sträckta ben, kröker ryggen och svänger svansen så att fjällen rasslar, och de kan pipa och bita. Det är mest bluff.

Hanar får aldrig hållas tillsammans, eftersom de slåss. Ett par kan oftast bo ihop, men håll koll på om djuren tål varandra, och ha ett extra terrarium redo. Djuren sover i hålan på dagen, så du ser dem mest på kvällen.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna känns igen på de två utbuktningarna vid svansroten, där hemipenis sitter, och på en rad porer framför kloaken. Det finns inga dokumenterade siffror för när arten blir könsmogen. Honor bör vara fullvuxna, i god kondition och ha stabil vikt innan de sätts i avel, eftersom unga honor lätt får kalkbrist.

PARNING

Avel med arten är inte dokumenterad i detalj. Hos den närstående *Teratoscincus scincus* beror fortplantningsaktiviteten på en sval vintervila på omkring två månader vid 15-18 °C, och det är rimligt att pröva samma sak. När temperaturen har höjts igen och djuren äter normalt, sätts hanen in hos honan i hennes terrarium. Skilj dem åt om honan jagas utan ro eller får bitsår.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Släktet lägger typiskt två hårdskaliga, sköra ägg åt gången, och antalet är lånat från *Teratoscincus scincus*. Antalet kullar per år är inte dokumenterat för arten. Ge honan en äggläggningsplats med djup, lös sand, till exempel 15 cm sand i ena änden, och kontrollera regelbundet om det finns nya ägg, eftersom honan kan gräva upp dem. Ge henne rikligt med kalk och föda, och avbryt aveln om hon tappar i vikt.

INKUBATION

Äggen ska ligga torrt eller med mycket lite fukt. För mycket fukt dödar embryona. Lägg dem utan att vända dem halvt ner i torr sand eller ett annat torrt substrat i en sluten låda med en liten vattenskål som inte rör äggen. Temperaturen är lånad från *Teratoscincus scincus*: 28-29 °C, och kläckningen tar 60-110 dagar. Det är inte dokumenterat om temperaturen bestämmer könet.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Håll ungarna enskilt i en liten låda eller ett terrarium på 20-40 liter med sand, ett torrt och ett fuktigt gömställe, och fukta en liten del av botten lätt. Vuxna djur kan angripa ungar. Ge små levande insekter pudrade med kalk varannan dag, och väg ungarna regelbundet. Det finns inga dokumenterade siffror för tillväxt och vikt.

Hälsa och vanliga misstag

Det finns inga dokumenterade uppgifter om sjukdomar hos arten. De typiska problemen hos nära besläktade ökengeckor är:

- Fuktig botten och dålig ventilation, som ger svamp, hudproblem och luftvägsinfektioner. Håll terrariet torrt med bara ett litet fuktigt gömställe.
- Hudrester på tårna och svansspetsen om luften är för torr.
- Skador på den tunna huden efter hårdhänt hantering, och förlorade svansar.
- Förstoppning efter nedsvald kalksand eller annat olämpligt bottenmaterial.
- Brist på kalk och D3-vitamin, särskilt hos ungar och avelshonor. Pudra fodret.
- Fetma vid för rikligt med mat.

Sök en veterinär med erfarenhet av reptiler om djuret tappar i vikt, inte äter på flera veckor, har svullna ögon, väsande andning eller är slött.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.